

ההגעה למקדש, הצער העצום על חורבנו, טיהור:

"וכאשר ראו את המקדש שמם ואת המזבח מחולל ואת השערים שרופים ושיחים צומחים בחצרות כמו ביער או באחד ההרים, והלשכות הרוסות, קרעו בגדיהם, בכו בכי גדול, נתנו עפר על ראשם, נפלו על פניהם לארץ, תקעו בחצוצרות התרועה ויצעקו אל השמים. ויצו יהודה להלחם באנשי החקרא עד אשר יטהר את המקדש. הוא בחר כהנים תמימים אוהבי תורה והם טיהרו את המקדש וישאו את אבני השקץ אל מקום טמא..." (ספר מלכים א', ד').

"ויועצו על מזבח העולה המחולל מה לעשות בו, וטיפול להם מחשבה טובה לנתון אותו לכל יהיה להם למוקש, כי הגויים טימאוהו."

המזבח:

יש להדגיש את חשיבותן של אבני המזבח, שהיו בהן הלכות מיוחדות: "כל אבן שנפגמה כדי שתחגור (שתחרין) בה הציפורן כסכין של שחיטה, הרי זו פסולה לכבש ולמזבח, שנאמר (דברים כ"ו) 'אבנים שלמות תבנה את מזבח ד'" (רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה' י"ד)

גם כשנטמאו אבני המזבח ע"י היוונים הוקדשה לשכה מיוחדת בבית המקדש לשמירתן: "הר הבית, והוא הר המוריה, היה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, והיה מוקף חומה... לפנים ממנו סורג מקיף סביב, גובהו עשרה טפחים. ולפנים מן הסורג החיל, גובהו עשר אמות... ובית גדול היה בצד העזרה וארבע לשכות היו בו... ומה היו משמשות (הלשכות)? מערבית דרומית לשכת הטלאים... מזרחית צפונית בה גזזו בית חשמונאי אבני המזבח ששיקצום מלכי יוון..." (רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ה)

הסודג:

גם את הסודג פרצו היוונים והיה על החשמונאים לגדור אותו מחדש, וכך מספרת המשנה במסכת מידות פרק ב' משנה ג':

"לְפָנִים מִמֶּנּוּ, סוּרָג, [ד' גְבוּהַ עֶשְׂרֵה טַפְחִים. וְשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה פְרָצוֹת הָיוּ שָׁם, שֶׁפְּרָצוּם מִלְכֵי יוֹן. חֲזָרוּ וּגְדָרוּם, וְגָזְרוּ כְּנֶגְדָם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת...."

רבינו עובדיה מברטנורא שם: "סורג. מחצה העשויה נקבים נקבים כמטה מסרנת בחבלים... וגזרו כנגדם שלש עשרה השתחויות. כשמגיע כנגד כל פרצה ופרצה, משתחוה ומודה על אבדן מלכות יון."

תוספות יום טוב שם: "...לדעת משנתנו שהיא העדות הנאמנה, לא היו העובדי כוכבים רשאים להכנס בחיל, ולפיכך נעשה הסורג. ובמהדורות שבספר הנזכר הוספתי תת טוב טעם שבשביל כן היוונים פרצו בו פרצות, הואיל ונעשה להבדיל אותם מבוא יותר פנימי, ולכך כשחזרו ישראל וזכו לגודרם, תקנו על כל גדר השתחויה להודות לה' כי טוב."

פירוש תפארת ישראל שם: "...שכל המקיף העזרה בכניסתו לשם... כשמגיע נגד המקום שגדרו הפרצה, משתחוה בפישוט ידים ורגלים כדי להודות על אובדן ממשתלת יוון וביטול גזירותיהם."

חנוכת המקדש:

"ויקחו אבנים שלמות על פי התורה, ויבנו מזבח חדש כתבנית הראשון. ויבנו את המקדש ואת פנים הבית, ואת החצרות קידשו. ויעשו את כלי הקודש חדשים, ויביאו את המנורה ואת מזבח העולה והקטורת ואת השולחן להיכל. ויקטירו על המזבח ויעלו את הנרות אשר במנורה, ויאירו בהיכל. וישימו על השולחן לחם, ויורידו את הפרוכות ויכלו את כל המעשים אשר עשו."

וישימו בבוקר בעשרים וחמישה לחודש התשיעי, הוא חודש כסליו, בשנת מאה וארבעים ושמונה (שהיא שנת 162 לפנה"ס). ויקריבו קרבן על פי התורה על מזבח העולה החדש אשר עשו. בעת וביום אשר טימאוהו הגויים, בעצם היום ההוא חנך בשירים ובנבלים, בכינורות ובמצלותיים. וייפול כל העם על פניו, ויתפללו ויודו לשמים אשר עשה אתם טוב. ויעשו את חנוכת המזבח שמונה ימים, ויקריבו עולות."

נגענו כאן רק במסרים הרוחניים, האמוניים והחינוכיים של חנוכה, כמובן שאת כל אלו צריך להצמיח מתוך ההלכות, כיון שאין חילוק בין הצד ההלכתי לבין הצד האמוני, ובכלל כך נכון לבנות את כל ההכנות לחגים: להתחיל בפסוקים בתורה, והמשך המקורות בתורה שבע"פ (משנה וגמרא), משם אנחנו מגיעים להלכה ומתוך ההלכות מרחיבים את המסרים.

מה צ"ל?

מקורות נוספים: חנוכה מבריאית העולם עד ימי חשמונאי

היכן נזכר חנוכה במקורות:

- 1 במדרש - אדם הראשון ראה את השמש שוקעת וחשב שלא תזרח יותר, היא המשיכה בשקיעתה וביום כה' בכסלו החל האור להפציע. - יוצא שהאור מתחיל להתגבר בחנוכה.
- 2 פרשת פקודי - מלאכת המשכן התחילה ב' בתשרי בשנה הראשונה לצאת בני"י ממצרים, והסתיימה בכה' בכסלו, בני"ב ביקשו ממשלה להקים את המשכן מיד, אבל הקב"ה רצה להמתין לרח' ניסן שבו נולד יצחק אבינו.

ילקוט שמעוני, מלכים א פר' ו': "אמר ר' חנינא: בכ"ה בכסלו נגמר מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, כמו שכתוב: ביום הראשון באחד לחדש תקים את משכן, והיו

ישראל ממלמלין על משה לומר: למה לא הוקם מיד, שמא דופי אירע בו? והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחדש שנולד בו יצחק (= ניסן)... ומעתה הפסיד כסלו שנגמרה בו המלאכה. אמר הקב"ה: עלי לשלם. מה שלם לו הקב"ה? חנוכת חשמונאי.

3 רמב"ן בתחילת פרשת בהעלותך: למה נסמכה פרשת מנורה לחנוכת הנשיאים?

לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עימם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות בקר וערב, לשון רש"י ממדרש אגדה:

ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג י'): 'ישימו קטורה באפך', ובכלל הקורבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכיפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי אלוהינו?!

ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קורבנות הרבה כל ימי המילואים. ואם תאמר שהיו חובה ונצטוו בהם, וחלשה דעתו על שלא הקריב נדבה כמוהם לחנוכת המזבח, גם הדלקת הנרות שנחמו בה חובה ונצטוו עליה?

אבל עניין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חֲנֻכָּה של נרות שהייתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כוהן גדול ובניו:

ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבנו נסים שהזכיר האגדה הזו ואמר: ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח עכ"ל.

4 גדלותם של החשמונאים - רמב"ן פרשת ויחי, על הפס' 'לא יסור שבט מיהודה': "וזה היה עונש החשמונאים שמלכו בבית שני, כי היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצוות מישראל..."

5 פרשת מסעי - המסע הכ"ה היה לחשמונה.

6 רמב"ם, הל' חנוכה פר' ג':

א בְּבֵית שְׁנֵי כְּשִׁמְלָכוֹ יוֹן, גָּזְרוּ גְזָרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וּבִטְלוּ דָתָם, וְלֹא הִנִּיחוּ אוֹתָם לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּבִמִּצְוֹת; וּפָשְׁטוּ יָדָם בְּמִמּוֹנָם, וּבִבְנוֹתֵיהֶם; וּנְכָנְסוּ לְהִיכָל, וּפָרְצוּ בוֹ פְּרָצוֹת, וְטִמְאוּ הַטְּהָרוֹת. וְצָר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵיהֶם, וּלְחֻצוֹם לַחֵץ גָּדוֹל, עַד שֶׁרָחַם עֲלֵיהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וְהוֹשִׁיעָם מִיָּדָם. וּגְבָרוּ בְּנֵי חֲשִׁמּוֹנַי הַכּוֹהֲנִים הַגְּדוֹלִים, וְהִרְגוּם וְהוֹשִׁיעוּ יִשְׂרָאֵל מִיָּדָם; וְהִעֲמִידוּ מֶלֶךְ מִן הַכּוֹהֲנִים, וְחִזְרָה מְלָכוֹת לְיִשְׂרָאֵל יָתֵר עַל מְאֻתֵּי שָׁנָה-עַד הַחֲרָבָן הַשֵּׁנִי.

ב וּכְשֶׁגָּבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל אוֹיְבֵיהֶם וְאֶבְדוּם, בְּחֻמְשָׁה וְעֶשְׂרִים בְּחֹדֶשׁ פָּסְלוּ הָיָה. וּנְכָנְסוּ לְהִיכָל, וְלֹא מָצְאוּ שָׁמֶן טָהוֹר אֲלָא פֶּךָ אֶחָד; וְלֹא הָיָה בוֹ לְהַדְלִיק אֲלָא יוֹם אֶחָד בְּלִבָּד, וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ נֵרוֹת הַמַּעֲרָכָה שְׁמוֹנָה יָמִים - עַד שֶׁכָּתְּשׁוּ זֵיתִים, וְהוֹצִיאוּ שָׁמֶן טָהוֹר.

"וּמִנּוֹתָר קִנְקֻנִּים נַעֲשֶׂה נֶס לְשׁוֹשְׁנִים, בְּנֵי בֵינָה יָמִי שְׁמוֹנָה קָבְעוּ שִׁיר וּרְנָנִים"
נערך על פי שיעורו של הרב גדי שר שלום שליט"א.

חנוכה סופגניה, לביבה

ואיך צ"ל??

חוברת עזר
למורה

ערכים ודגשים בסיפור חנוכה

כולנו אוהבים את חג החנוכה ורגילים לעסוק בהלכות החג, במנהגיו ובסיפורי קרבות החשמונאים. בחוברת זו אנו מנסים להגיע אל הנקודות השורשיות, שאנו מאמינים שכל ההלכות, המנהגים השונים והסיפורים, הינם לבושים שלהן.

איך נוכל לגעת בנשמה של תלמידינו תוך כדי הלימוד והעיסוק בחג החנוכה? על ידי שנחתור אל אותן נקודות פנימיות ומשמעותיות כל כך: בזאת יהפוך הלימוד לחוויה אמונית וערכית, שתהיה רלוונטית לחיים האישיים של כל תלמיד ותלמידה, כמו גם לאתגרים הלאומיים בפניהם אנו ניצבים בימים אלו ממש.

ריאליזם אפרי!

[אמנות ודיון]

הַעֲרִיכִים שֶׁלֹאֵיךְ לִנְי סִימָנִי חֲנֻכָּה:

הַעֲרִיכָה א': גזירות היוונים ומס"נ על התורה והמצוות

נלמד על גזירות היוונים ודרך זה נעורר את התלמידים למס"נ בראש ובראשונה על התורה והמצוות. לא צריך להתעלם מכך שהיו מתייוונים, אבל כדרכנו אנחנו מתמקדים בחיוב, בטוב, באמת הנצחית של עם ישראל שבאה לידי ביטוי במתניהו ובניו. צריך להדגיש את המס"נ ולהזהר מתיאורים סדיסטיים של גזירות היוונים. חשוב להזכיר את הפגיעה במקדש, חורבנו ושממונו.

הנק' העיקרית והמרכזית היא כח התורה, ממנה לנו עוז ואורה, וכן ב'על הניסים' אנו אומרים 'וזדים ביד עוסקי תורתך', מתוך כח התורה בא הכח למסור את הנפש על המצוות.

כדאי לעבור על ספר המכבים, לסמן לעצמינו משפטי מפתח, וללמד אותם את הילדים, למשל תיאור של יהודים שיוצאים להרים בערב שבת כדי לשמור על השבת במערות, ללא תנאים, בקור, ושמרו על השבת במס"נ. במכבים ב' פרק ו' מובא סיפור על אדם זקן שמוכן למסור נפשו ובלבד שלא יאכל בשר טרף אפילו למראית עין ויעבור על חילול ה'.

גזירות היוונים - מתוך ספר המכבים:

"ויפל עליה באגרופ רשע, ויהרג עם רב מישראל, ויבז את העיר ויצת אש בקרבה, ויהרוס את הבתים ואת החומות מסביב, ויקח את הנשים ואת הטף ויוליכם בשבי וינהג את מקניהם...וינס כל האזרח בישראל מירושלים...מקדשה היה לשמה...שבתו שבתותיה וכל כבודה לאין, ותרב חרפתה וקלונה ותפארתה".

מסירות נפש על התורה והמצוות - מתוך ספר המכבים:

דוגמא א' "והנשים אשר מלו את בניהן הומתו על פי המלך... ורבים מבני ישראל דבקו בתורת ה' ויישמרו מאכול כל דבר טמא. ויבחרו את המוות משקץ את נפשותם, ומחלל את ברית ה' וימותו".

דוגמא ב' "בזמן ההוא אמרו בני ישראל אלו לאלו: בואו ונלך ונשבות במערה, פן נחלל את יום השבת. וילשינו אותם לפני בגרים (המשנה לאנטיוכוס). אז בגרים הרשע שלח אנשים חלוצים, ויבואו וישבו על פי המערה. ויאמרו אליהם: יהודים, צאו אלינו, אכלו מלחמנו ושתו מייננו ומעשינו תהיו עושים. ויענו בני ישראל ויאמרו אלה לאלה: זוכרים אנחנו אשר צונו ה' על הר סיני "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך וביום השביעי תשבות", עתה טוב לנו אשר נמות במערה מאשר נחלל את יום השבת." (מגילת אנטיוכוס)

הַעֲרִיכָה ב': האם לעורר בפני התלמידים את השאלה מדוע מסרו את נפשם והרי רק על ג' עבירות יש דין של ייהרג ואילו יעבור ובשאר נאמר 'וחי בהם'? (התשובה היא שבשעת השמד יש דין מס"נ אפילו על ערקתא דמסאנא). עד כיתה בוגרת אנחנו לא נעורר מיוזמתנו את התלמידים לדיון הזה, כיון שאנחנו רוצים לבנות את היסוד של המס"נ על המצוות בצורה פשוטה ותמימה כטבע נפשי, ללא קושיות למדניות שמתאימות לשלב מאוחר יותר.

• יחד עם המסירות הגדולה של היהודים על השבת, צריך ללמד את הילדים, שאם יש בידם להציל את נפשם, הם מחויבים להלחם אפילו בשבת.

• חנה ושבעת בניה אנחנו לא מספרים עד כיתה בוגרת כדי לא ליצור זעזוע נפשי אצל הילדים. ש: ואם אחד הילדים מתחיל לספר את הסיפור של חנה ושבעת בניה, או תיאור מזעזע אחר? ת: אנחנו לא נאמר לתלמיד שלא היה דבר כזה מפני שזה לא אמת ולא נכון, גם לא נבטל את דבריו, כדי שלא לסתור את מה ששמע מפי המורה או ההורים, מאידך נעצור אותו ולא ניתן לו להמשיך בתיאורים הקשים. אפשר לומר משהו כעין: "מה שאמרת מוזכר בדברי חז"ל, אך אנחנו לא נוכל כעת ללמוד את הכל", או "אנחנו נדגוע לומדים על מתניהו ובניו ועל המסירות לקיום התורה והמצוות, ואם חשוב לך לספר תבוא אליי בהפסקה ותספר לי".

הַעֲרִיכָה ג': מתניהו במודיעין, פרוץ המרד, דברי מתניהו לבניו לפני מותו

מהתיאורים על מתניהו אפשר ללמוד ג' דברים מרכזיים:

- את הצעד הגדול על הגזירות הרוחניות, ועל החורבן והשבר הלאומי.
- את רוח המרד והבטחון בה'.
- דברי החיזוק שאמר לבניו.

מס' ציטוטים:

- "וירא מתניהו את התועבות אשר ביהודה ובירושלים ויקונן ויאמר: אוי לי כי נולדתי לחזות את שבר עמי וקריה הקדושה בידי בני נכר. מקדש אלוה בכף זרים, והיכלו לזרא כאיש חרם... צבי תפארתנו (=ירושלים) לחבל שושים, ורכושנו שלל גויים. חלפה כלתה כל הדרה, שרתי במדינות נהפכה לשפחה. מקדש ה' לשמה, ותפארתנו למשיסה. שדוד ושמם בכף עם לוועז. ועתה איככה לא אקוץ בחיי. ויקרעו מתניהו ובניו את בגדיהם וילבשו שק ויתאבלו מאוד".

- המעמד במודיעין - "ויהי כאשר באו פקידי המלך עיר מודעית להעביר את העם מתורת ה' לעבודת האילים ולזבוח להם. וילוו אליהם רבים מבני ישראל, ומתניהו ובניו התחזקו. ויאמרו שרי המלך אל מתניהו לאמור: הן איש נגיד ונכבד אתה בקרב

עמך, ומספר בניך רבים וגם רבה משפחתך, לכן קרב נא אתה ראשונה לעשות את מצות המלך כאשר עשו בכל מדינות מלכותו, וגם כל אנשי יהודה וירושלים. ואתה ובניך תמצאו חן בעיני המלך, וייתן לכם זהב וכסף ומתנות יקרות.

וישא מתניהו את קולו ויאמר: אם אמנם יסורו כל עבדי המלך גוי גוי מאלוהיו וישמעון לקולו להמיר את חוקות אבותיהם. לא כן אנכי ומשפחתי, כי לא נסור ימין ושמאל מאחרי חוקות אבותינו. חלילה לנו לשוב ממצוות ה' אלוהינו ולהפר בריתו אתנו. לכן את דתי המלך לא נעשה, ואת חוקותינו לא נמיר בחוקות המלך. ויהי ככלותו לדבר, ויגש איש מבני ישראל לעיני כל הניצבים

אל הבמה אשר במודעית לזבוח זבח כאשר ציוה המלך. וירא מתניהו, ויחם לבבו ותבער קנאתו על תורת אלוהיו. וירץ בחמתו אל האיש, וימיתוהו אצל הבמה".

"וגם את הפקיד המית, ויתוץ את הבמה. ויקנא לתורת אלוהיו כאשר עשה פנחס

לזמרי בן סלוא. וירץ אחרי כן בתוך העיר ויקרא בקול גדול ויאמר: מי האיש החרד לתורת אלוהיו ומחזיק בבריתו - יבא אחרי. ויברח הוא ובניו אל הרי המדבר, ויעזבו כל אשר להם בתוך העיר. וכל האנשים אשר נגעה תורת ה' בלבבם הלכו אחריהם וינוסו המדברה. וישבו שם הם ונשיהם וטפם ומקניהם, כי גבר הקצף מאוד מאוד".

(מכבים א, ב)

3. מתניהו ובניו מוסרים נפשם על מצוות ה' בייחוד על מילה:

"מתניהו ובניו התחבאו מחוץ לכפר ומתניהו ורעיו עברו בכל גבולי ישראל, ויתצו את הבמות, וימולו את הילדים אשר לא נמול בשר ערלתם ותצלח המלאכה בידם, וירדפו ביד רמה אחרי רודפיהם" (מכבים א, ב).

4. דברי החיזוק של מתניהו לבניו לפני מותו - מתניהו מחזק את בניו ומדגיש את כח התורה, הדבקות ומס"נ על המצוות, והרמת קרן ישראל:

"ויהי כי זקן מתניהו וקרבו ימיו למות ויקרא אל בניו ויאמר אליהם. הנה עת רעה וזוועה עת צרה ותוכחה לישראל. לכן קומו בני וקנאו לתורת אלוהינו, שימו נפשכם בכפיכם על ברית אלוהינו. זכרו את המעשים אשר עשו אבותינו בימי קדם, והיו לכם לשם ולתפארת לדורות עולם. אברהם אבינו נוסה במסה, והאמין בה' ותחשב לו לצדקה. יוסף שמר את משמרת ה' בעת צרתו, ויהי לאדון במצרים. פינחס אבינו קנא לאלוהיו, ותהי לו ברית כהונת עולם. יהושע מלא אחרי ה', והי לראש ולנגיד על ישראל. כלב ענה עדות אמת בקהל עם, ותהי לו נחלת סגולה. דוד הלך בדרך תמים, ותהי לו המלוכה לירושת עולם. אליהו קנא לאלוהיו, ועל השמיים. חנניה מישאל ועזריה בטחו בה', וינצלו מתוך כבשן האש. וגם דניאל בתומת לבבו ניצל מגוב האריות. לכן אם תבינו שנות דור ודור, וידעתם כי כל הבושה בה' יסובבנהו חסד. ועתה אל תגורו מפני כעס הרשע, כי כל כבודו כעש וכדומן על פני השדה. היום יעלה וישגה ומחר איננו, וכי ישוב אל עפרו אבדו עשתנותיו. לכן התאוששו בני וחזקו בלבבכם בתורת ה', וירם אלוהים קרנכם. שמעו לקול שמעון אחיכם, כי איש חכם ונבון הוא

ויהי לכם לאב. יהודה המכבי איש גיבור ובן חיל מנעוריו, הוא יהיה לכם לראש במלחמה. ועתה אספו לכם כל הדבקים בתורת ה', לנקום את נקמת עמנו בצריכם. השיבו להם כפועלם ושימרו את מצות ה' בכל לבבכם. ויברך אותם וייאסף אל אבותיו. וימת בשנת מאה וארבעים ושש, ויקברו בניו אותו אל קבר אבותיו בעיר מודעית. ויבכו אתו כל בית ישראל, ויעשו לו אבל כבד מאוד" (מכבים א, ב).

הַעֲרִיכָה ג': קרבות יהודה ואחיו

כדאי ללמוד את הקרבות, לקחת קרב אחד לספר מה היה ולדבר מגורנו של יהודה המכבי, כיצד הוא מחזק את לוחמיו מול הקשיים האדירים של המלחמה, באמונה ובטחון מוחלט בה', כח התפילה לה' בעת צרה, מסירות נפש עבור קיום התורה והאומה, עבודת הקודש בביהמ"ק, והזכרת ההיסטוריה של עם ישראל והשגחת ה' עליהם.

ספר המכבים (א, ג):

"וכראותם את המחנה הבא לקראתם אמרו אל יהודה: מעטים אנחנו, איך נוכל להלחם בהמון הגדול הזה? ואנחנו עייפים כי לא אכלנו היום".

הקשיים שחיילי יהודה מתארים:

א) מעטים מול רבים

ב) עייפות

ג) רעב

תשובת יהודה:

"ויאמר יהודה: דבר קל הוא שימסרו רבים ביד מעטים כי אין לשמים מעצור להושיע ברב או במעט ולא ברב חיל הנצחון במלחמה, כי מן השמים באה הגבורה. הם באים אלינו בגאווה רבה ובזדון להכחיד אותנו ואת נשינו ואת טפינו ולשימנו לבז, ואנחנו נלחמים בעד נפשנו ותורתנו. הוא יגוף אותם מפנינו ואתם אל תפחדו מהם".

"התאזרו והיו לבני חיל והיו מוכנים לבוקר להלחם בגויים האלה אשר התאספו עלינו להשמיד אותנו ואת בית מקדשנו, כי טוב לנו מותנו במלחמה מראות ברעת עמנו ומקדשנו. כאשר ירצו השמים כן יעשו".

אל תיראו מהמונם ומעברתם אל תפחדו. זכרו איך נושעו אבותינו בים סוף כאשר רדף אחריהם פרעה וחילו. ועתה נקרא לשמים: אם יחפוץ בנו - יזכור ברית אבות והשמיד את המחנה הזה מפנינו היום, וידעו כל הגויים כי יש פודה ומציל לישראל'.

• ה' נותן כח לעשות חיל.

לגבי הנק' של ה' הנותן לנו כח לעשות חיל, בכיתות א-ב אין מה להתעסק עם זה, אבל בגילאים יותר מבוגרים צריך להתחיל להרגיל לזה, וללמד שה' לא עושה לנו את המלחמות, אלא הוא הנותן לנו כח, ואנחנו עושים את החייל מתוך התגברות ותעצומות נפש גדולות מאוד.

• נק' נוספת שצריך להדגיש אותה היא שה' אוהב את עמ'י, זוכר את הברית אתנו, שומר עלינו ועושה לנו ניסים הן בגבורה לנצח את האויבים והן בנס פח השמן בביהמ"ק.

